

Sándor Iván

Az éjszaka mélyén

1914

Felsőtestüket a bársonyhuzatú karosszékekben hátrafesztítve, fejüket magasra emelve, az elnök egy-egy közbevetésére rábólintva hallgatták a miniszterek Pinchon külügyminiszter beszámolóját az Elysée-palota aranytermében. Foch marsall hadseregtábornok várta, hogy mielőbb átvehesse a szót.

A park fáin túl a Condorde téren nem volt nagy forgalom. A hölgyek gavallérjaik nélkül sétáltak, azok éppen a folyópartokon, hegyoldalakon, mezőkön mentek rohamra, ásták a sírokat az elesetteknek vagy kerültek maguk is a hantok alá.

A külügyminiszter élénk kézmozdulatokkal kísérte a beszámolóját. Úgy vázolta fel a lehetőségeket, hogy álláspontja kiismerhetetlen legyen. A szövetséges angol, amerikai, olasz diplomáciai tárgyalásokon nem sikerült közös álláspontot kialakítani az Osztrák–Magyar Monarchia jövőjéről, jelentette ki, a kérdés az, hogy a Monarchia a jövőben biztos közép-európai háttérünk legyen-e Németországgal szemben, vagy a Monarchia felszámolása biztosíthatja-e, hogy a jövőben ne találjon benne Németország újra szövetségest. Az oroszországi forradalmi események előtérbe helyezik a lengyelek önállósodási törekvéseinek támogatását, a román kapcsolatok erősítését, a Monarchia nemzetei a szövetségünket keresik az elszakadás elősegítésére, a csehek saját köztársaságuk kikiáltására készülve siettetik Bécs végső vereségét, ugyanakkor angolszász szövetségeseinket aggodalommal tölti el, hogy a Monarchia megszűnésével felborulhat az európai erőegyensúly.

Az elnök nem ad szót a marsallnak. Utasítja őt és a külügyminisztert, hogy hetvenkét órán belül közös jelentést terjesszenek elő a frontok helyzetéről és a diplomáciai tárgyalásokon elfoglalt kormányálláspontról.

A Szajna-parton nem sétáltak szerelmespárok, habár a kora reggeli víztükör ugyanúgy ragyog, mint amikor a párok az átvirrasztott éjszaka után egymást átkarolva továbbindultak.

A Quae D'Orsain csak néhány taxi hajtott végig. Hét órakor a kabinetfőnök kinyitotta a marsall előtt az óraterem szárnyas ajtaját. A külügyminiszter eléje sietett. A hatalmas ablakokon át sugárzó fény csillogott a földig érő tükrökön.

A külügyminiszter két pohárkába konyakot töltött. Egymás egészségére kívánva lehajtották az italt.

Mindenekelőtt számot kell vetnünk, Ferdinand, azzal, hogy elmúltak azok az idők, amikor katonáink a lelkesedés tetőfokán harcoltak. A Marsall csak annyit válaszol: valóban, Stephan.

Pinchon beszámol a tárgyalásokon még mindig nyitva hagyott kérdésekről, állandóan a diplomáciát emlegeti, gondolja a marsall, a valóságos fronthelyzet helyett, addig kell harcolnunk, mondja, amíg az ellenség nem fogadja el minden arcvonalon a feltételeinket, a német erőket szétziláltuk, üldözzük, a déli fronton, a Piavénél az olasz erőkkal ellentámadást indítottunk, a fegyverszünetet addig kell Béccsel megkötni, amíg a Monarchia egyáltalán létezik még.

Sorolja az éjszaka érkezett jelentéseket. A német–oroszbéketárgyalások elhúzódnása miatt a németek elvesztették a türelmüket, villámhadjárattal elfoglalták a Baltikumot, kiváló szervezőjük, Rudolf Meyer ezredes a felszabadult hadtesteket néhány nap múlva átírányítja a nyugati frontra, addig dűlőre kell vinni a még harcoló német erők teljes megsemmisítését, hogy a támogató erők érkezése már hiábavaló legyen. Egyetértek, mondja Pinchon, a dolgok végére kell járnunk, a háború elvette tőlünk a francia ifjúságot, mit gondol, Ferdinand, hogy fog dönteni az elnök. Sehogy, jelenti ki a marsall, azt fogja mondani, azért nevezett ki főparancsnoknak, hogy az ő különvéleménye ellenére is rám bízta a döntést, a sajtónak pedig azt fogja nyilatkozni, hogy a közös elhatározás szent. Eljött tehát a béke ideje, mondja Pinchon, de nem ismerjük a jövőt, Oroszországban vége a Romanovoknak, Németországban a Hohenzollern dinasztiának, Közép-Európában a Habsburgoknak, ez az ottani kisnemzetek önállósága szempontjából előnyös, egyedül a magyarok sínylik majd meg, de hát miért kellett belépniük a háborúba, mindennek ára van.

Bevallom, ennyi bölcsességet nem néztem ki önből, miniszterem, én meg önből nem néztem ki, marsallom, a katonai sikereket, ami elhozza a békét.

Foch marsall hosszú ideig nem válaszol. A hatalmas ablakhoz lép. Nézi a Szajná. A távolban a Louvre lenyűgöző épületsora. Visszamegy. Várakozik, ez nem béke lesz, mondja, legfeljebb fegyverszünet, úgy húsz évre. Átöleli a külügyminisztert, isten önnel, Stephan. Pinchon az ajtóig kíséri, isten önnel, Ferdinand.

Spa belgiumi fürdőhely, húsz kilométerre a német határtól. A városszéli kastélyban, főhadiszállásán fogadja Ludendorff tábornok a jelentéseket.

A helyzet hasonló a közlekedési edények törvényeihez, gondolja, a tartalom szintje mindkét oldalon megegyezik, a tévedések az egyikben, a következmények a másikon.

Tévedés volt, hogy a tengeren akartuk legyőzni az angolokat, az lett a következménye, hogy az Egyesült Államok belépett a háborúba. A reggeli jelentések szerint a franciák áttörték a Hindenburg-vonalat, mert nem érkeztek meg időben a keletről átírányított hadosztályaink.

Öklével veri az asztalt. Ordít. Mindenki cserbenhagyott, a Kaiser, a Reichstag, a flottaparancsnokok.

Segédtsíztjei rázárják az ajtót.

Fel-alá járkál, a Schlieffen-terv már a kezdeteknél tévedés, de Moltke hajthatatlan volt. Ha rám hallgat, csak akkor indítjuk a keleti offenzívát, amikor nem kell elvonni a nyugati frontról csapatokat. Az ellenséges vonalak mögé való beszivárgás tökéletes volt, a gáztámadások időzítése előnyökkel járt, az utolsó keleti offenzíva sikeres. Mit várnak még tőlem?

Íróasztalához ül, proklamációt fogalmaz.

Az ellenség békeindítványa nekünk, katonáknak elfogadhatatlan. Ellenségeink vágyai, amelyek 1914-ben ránk szabadították a háborút, még mindig lázasak. Nincs más választásunk, mint minden erővel folytatni az ellenállást.

Öklével üti az ajtót.

Feszesen jelentkeznek a törzstisztek.

Rudolf Meyer irodája a kastély második emeletén van. Az ablakból az Ardennek lejtőjére látni. Esténként kimegy az erkélyre. Hallgatja a távoli ágyúdörgést. Közismert, hogy rossz a viszonya a főparancsnokkal. Ludendorff amikor elfoglalta a beosztását, bizalmas tisztjeit nevezte ki a törzskarba. Rudolf Meyert nem tudta nélkülözni. Minden fontos adat a fejében, a felvonulási útvonalak, a létszámjelentések, a veszteségek, a foglyok száma, a lövegállomány, az üzemanyagforrások, a bevethető vegyi fegyverek.

Íróasztalának jobb oldalán a beérkezett jelentések. Baloldalt az összesítések. Pontos dátumok, ügyiratszámok.

Tanulmányozza az alája rendelt Kémiai Hadászati Szolgálat összesített jelentéseit.

Felemeli a bal oldali iratlapot, az ypres-i ütközetben bevetett mustárgázt az erőteljes ágyútűzünk után a könnyű keleti szél a francia lövészárkok felé sodorta, olvassa, köhögve, elkékülő arccal az ellenséges katonák ezrei menekültek, hét kilométer széles rés nyílt csapataink előtt, az orosz fronton hatásos volt a klórgáz bevetése.

Tiszta lapot húz maga elé.

Elkezdí a beérkezett jelentések összesítését.

A kémiai kísérletek során több mint háromezer anyagot vetettek vizsgálat alá, írja, harmincnycról derült ki, hogy felhasználhatók, tizenkétféle került alkalmazásra. Parancsot adtam Carl Duisbergnek, az I. G. Farben vezetőjének, hogy folytassák a kísérleteket. Jelenleg az alábbi bevethető gázfajtákkal rendelkezünk, írja, könnyefakasztó gázok, fojtógázok, leghatásosabbnak a mustárgáz és a diklór-etil-szulfid bizonyult.

Nem írja be összesítésébe, hogy a Hindenburg-vonal védelmére a kelet-nyugati széllel az ellenségre zúdított gázfelhőt a hirtelen megváltozott széljárás visszafújta, és óriási veszteséget okozott.

Éjfélíg dolgozik. Három órát alszik.

A Kémiai Hadászati Szolgálat parancsnokának jelentése szerint, írja hajnalban, bármiképpen alakul a harctéri helyzet, a laboratóriumi kísérleteket folytatni kell, a jövőre gondolva.

Hét óra húsz perckor reggeli. Tejeskávét, vaj, sonka, méz, rozskenyér.

Jelentem, írja, hogy a fogolytáborok szervezése, a táborrend kialakítása, a szállítmányozás, őrzés biztosítása sikeres volt. Az újabb háborúban azonban a foglyok száma növekedni fog.

Legénye tenyerébe söpri a kenyérmorzsákat, összehajtja az abroszt, kiviszi a tányért, a csészét.

Előveszi az asztalfiókból a kézfegyverét. Tisztogatja. Ellenőrzi a tartaléktárat.

A segédtiszt jelenti, hogy a főparancsnok hívátja.

A folyosó falán olajfestmények. A kastély egykori urai, úrnői, vadászöltönyös férfiak. Bársonyköpenyes hölgyek. Aranyozott rámacskákban nevek, évszámok.

Nem látja feszültnek Ludendorff tábornokot. Ludendorff kezében nem remeg a papírlap, amikor a törzstisztek előtt felolvassa proklamációját. Nincs más választásunk, mint a harc folytatása, a gyalogság tartson ki, a tüzéség biztosítsa a védővonalakat, a flotta fusson ki a kikötőkből.

Érkezik az őrségparancsnok. A tábornokhoz lép. Halkan jelent.

Ludendorff az ablakhoz megy.

Rudolf Meyer a másik ablaknál áll, lepillant.

Páncélozott kocsi érkezik. Mögötte két kisebb, ugyancsak páncélozott jármű.

Százados nyitja az első kocsi ajtaját. Kilép II. Vilmos császár. A második kocsiból kiszáll Miksa herceg, a nemrégiben kinevezett kancellár.

Ludendorff a törzstisztek kíséretében a kapuhoz siet.

Jelentkezik.

Segéd tisztje átad egy papírlapot a császár mögött álló tábornoknak. A tábornok belepillant, átadja a császárnak.

Négy altiszt vörös szőnyeget gurít a kapuig.

A császár elolvassa a proklamációt, továbbadja Miksa hercegnek, ő is elolvassa, összehajtja, zubbonyzsebébe gyűri.

A főparancsnoki iroda karosszékeiben hallgatja, amint Ludendorff jelenti a proklamációban foglaltakat. A kancellárra pillant.

Főparancsnok úr, ön gyakorlatilag kétségbe vonja a kancellár intézkedési jogát.

A feltétel nélküli megadás katonailag elfogadhatatlan, ismétli Ludendorff, folytatnunk kell a harcot.

De kinek van joga erről végső döntést hozni?

Ludendorff az íróasztalához lép. Elrendezi a dossziéit. Kiveszi a fiókból az oldalfegyverét. Az asztalra helyezi. Jelenti, hogy kéri a felmentését.

Miksa herceg bólint.

A császár egy intéssel tudomásul veszi a kérelmet.

Rudolf Meyer irodája ablakából látja, amint a császár és kísérete távozik.

Ludendorff átmegy a lakosztályába. Beveti magát az egyik karosszékebe. Felesége teát tölt. Leül a másik karosszékebe.

Két héten belül nem lesz sem birodalmunk, sem császárunk, meglátod, mondja Ludendorff.

Rudolf Meyer dossziéba helyezi a fogolytáborok parancsnokainak jelentéseit. Vacsoraidő.

Legénye megteríti. Felbontja az utolsó palack rajnai fehérbort.

Nem volt bennük képzelőerő, gondolja Rudolf Meyer. Vitáztak, terveztek, parancsokat osztottak, fantázia nélkül. Talán maguk is tudták ezt, ezért volt rámszükségük.

Nyugodtan alszik.

Röggel eső veri a hegyoldalt, a kastélyparkot.

Hét óra húsz perckor reggeli.

A napos tiszt parancsai szerint kiürítik az épületet. Az ablakból figyeli, amint Ludendorff páncélozott kocsijába száll. A tisztek négyesével a kocsikon, a legénység teherautókon.

A napos tiszt rányitja az ajtót.

Köszönöm, főhadnagy úr, mondja, néhány perc múlva magam is indulok.

Legénye az ajtóban.

Egy óra múlva távozunk, Walter.

Az őrmester tiszteleg.

A telefon-összeköttetés még működik.

Felhívja a szeretőjét Berlinben.

Hosszan zúg a vonal.

Oh, drágám, el nem tudod képzelni, mi van az utcákon. Mindenhol tüntetők. Katonák is vannak közöttük. Skandalum... Szeretném, ha velem lennél.

Eljön az ideje, drágám.

Rudolf, valóban mindennek vége?

Egy időre, drágám.

Oldaltáskájába helyezi az iratait.

Törődjön csak magával, Walter, mondja az őrmesternek. Váltson öltözéket. Pakoljon élelmet. Sok szerencsét.

Terepjáróján maga elé helyezi a térképet.

(Fejezet a Kalligram Kiadónál megjelenő regényből.)